

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 квітня 2025 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології**

*V МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ*

**«ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ
ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»**

16 квітня 2025 року

Одеса – 2025

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Аракелян М.Р.**, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Цільмак О.М. – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Татьянчиков А.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Ю.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісовенко А.Ф. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за їх зміст.

Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір : матеріали V міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 квітня 2025 року) / за заг. ред. проф. Аракеляна М.Р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2025. 160 с.

Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	66
Джежик Ольга Володимирівна, Булгару Вікторія Миколаївна РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ У ВИНИКНЕННІ ТА ПОСИЛЕННІ ПРОКРАСТИНАЦІЇ.....	68
Джежик Ольга Володимирівна, Кушнерьова Вікторія Вікторівна ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ ТА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	70
Джежик Ольга Володимирівна ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	72
Дранікова Маргарита Сергіївна ЕФЕКТИВНІСТЬ СІМЕЙНОЇ ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДИТЯЧО- БАТЬКІВСЬКИМИ КОНФЛІКТАМИ У ПІДЛІТКІВ.....	75
Дяченко Анна Сергіївна ОБРАЗ «Я» ТА СТІЙКІСТЬ ДО СТРЕСУ ОСОБИСТОСТІ.....	79
Ковальова Анастасія Павлівна ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ.....	82
Король Олег Олегович, Кернас Андрій В'ячеславович ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПТСР У ВІЙСЬКОВИХ.....	86
Король Катерина Миколаївна РОЛЬ ЦИФРОВОГО ДЕТОКСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	89
Крижанівська Катерина Андріївна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ПІДЛІТКІВ СХИЛЬНИХ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	92
Марущак Анастасія Петрівна ВПЛИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ.....	95
Марценіцена Маргарита Юріївна, Чачко Світлана Леонідівна МОТИВАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ З РІЗНИМИ ТИПАМИ ХАРАКТЕРУ	97

2. Examining the Impact of Digital Detox Interventions on Anxiety and Depression Levels Among Young Adults / Alanzi T. M. et al. *Cureus*. 2024. No. 16 (12). URL: <https://doi.org/10.7759/cureus.75625>.
3. Impacts of digital social media detox for mental health: A systematic review and meta-analysis / Roy N. Ramadhan et al. *Narra j*. 2024. Vol. 4, no. 2. URL: <https://doi.org/10.52225/narra.v4i2.786>.

Ключові слова: цифровий детокс, інформаційні технології, психічне здоров'я, цифрова гігієна.

Key words: digital detox, information technologies, mental health, digital hygiene.

Крижанівська Катерина Андріївна

здобувачка 4 курсу факультету психології, політології та соціології

Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент Тат'яничков А.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ПІДЛІТКІВ СХИЛЬНИХ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Актуальність вивчення психологічних особливостей самооцінки підлітків, схильних до девіантної поведінки, є надзвичайно важливою в контексті сучасних соціальних умов. Підлітковий вік характеризується значними психологічними, емоційними та соціальними змінами, що можуть істотно впливати на формування самооцінки. Водночас, в цей період особливо зростає вразливість до зовнішніх впливів, а також до внутрішніх криз, що часто є передумовами для розвитку девіантної поведінки, яка може виявлятися в агресії, порушенні соціальних норм, відчуженні або злочинних діях. Самооцінка підлітків з девіантною поведінкою є ключовим фактором, який визначає їх взаємодію з оточенням, можливості соціальної адаптації, а також здатність до конструктивного вирішення конфліктів і проблем.

Актуальність цієї теми підкреслюється також її практичною значущістю для психотерапевтів, соціальних працівників, педагогів та психологів, які працюють з підлітками. Розуміння того, як саме девіантна поведінка пов'язана з низьким рівнем самооцінки, може допомогти у створенні більш дієвих програм підтримки та втручання для зниження рівня агресії, насильства та правопорушень серед молоді.

Метою дослідження є визначення ролі самооцінки у формуванні схильності до девіантної поведінки в підлітковому віці, пошук нових шляхів попередження девіантної поведінки.

Численні дослідження доводять, що існує тісний взаємозв'язок між рівнем самооцінки та схильністю до девіантної поведінки. За результатами дослідження Т.В. Андрієнко, підлітки з низькою самооцінкою частіше проявляють агресію, конфліктність, замкнутість або навпаки – гіперкомпенсаторну браваду.

Водночас, ті, хто має завищену, але нестійку самооцінку, можуть схилитися до ризикованої, демонстративної поведінки [1].

Згідно з Н.І. Пов'якель, діти з девіантними формами поведінки мають викривлену структуру самооцінки: вона фрагментована, часто суперечлива, не пов'язана з реальними досягненнями або невдачами. Автор підкреслює важливість цілісної «Я-концепції» для профілактики відхилень [4].

Дослідження К.В. Карпенко вказує на відмінності у самооцінці підлітків залежно від типу девіації: у випадках адитивної поведінки (алкоголь, гаджети, ігри) переважає низька самооцінка, з домінуванням фрустрації та тривожності, тоді як при агресивних або делінквентних формах може спостерігатися псевдозавищена самооцінка [3].

На нашу думку, недостатньо вивченими залишаються умови формування девіантної поведінки в підлітковому віці, її психологічні особливості та механізми формування самооцінки у підлітків, схильних до такої поведінки. Відкритим залишається й питання можливостей корекції самооцінки на ранніх етапах розвитку девіантних проявів. Це й зумовлює доцільність подальших теоретичних і емпіричних досліджень у цьому напрямі.

Вибірку нашого дослідження склали 32 підлітки віком від 11 до 14 років, які перебувають у «групі ризику» щодо формування девіантної поведінки.

У межах дослідження особливостей проявів девіантної поведінки в підлітковому віці було використано три психодіагностичні методики. Тест «Самооцінка особистості» – для вивчення рівня, адекватності та стабільності самооцінки підлітків; методика Басса-Дарки – для діагностики рівня агресивності особистості та її складових: фізичної та вербальної агресії, подразливості, негативізму, образливості; опитувальник визначення схильності до девіантної поведінки (О.М. Орел) для оцінки загального рівня схильності до девіантних проявів, таких як порушення дисципліни, агресивна поведінка, схильність до асоціальних дій тощо [2].

Результати методики О.М. Орел щодо визначення схильності до девіантної поведінки свідчать про високу поширеність різноманітних форм девіацій серед підлітків. Найвищі показники зафіксовано за шкалами делінквентності (73%), порушення соціальних норм і правил (71%) та адиктивної поведінки (68%), що вказує на підвищений ризик розвитку асоціальної та залежної поведінки в юнацькому віці. Особливу увагу привертає також низький рівень вольового контролю емоційних реакцій, що був притаманний лише 24% респондентів, що свідчить про недостатній розвиток механізмів саморегуляції у більшості підлітків.

Оскільки девіантна поведінка часто супроводжується підвищеним рівнем агресії, наступним етапом дослідження стало вивчення агресивних тенденцій за допомогою методики Басса-Дарки.

Результати показали, що близько 70% підлітків мають виражені прояви агресії – переважно у вербальній та непрямій формах. Ці показники підтверджують наявність емоційної нестабільності, імпульсивності та схильності до деструктивних реакцій у конфліктних ситуаціях. Частина опитаних демонструє приховану або стриману агресію у формі роздратування,

що також може свідчити про внутрішню напругу та труднощі соціальної адаптації.

Щоб глибше дослідити психологічні чинники, які можуть впливати на формування девіантної поведінки, було проаналізовано рівень самооцінки учасників. Для цього респондентів поділили на дві основні групи за гендерною ознакою (дівчата та юнаки), а в межах кожної групи – за рівнем навчальної успішності та соціальної адаптованості. Такий підхід дозволив виявити чіткі зв'язки між самооцінкою, успішністю та схильністю до девіантної поведінки.

З'ясовано, що найвищу самооцінку мають підлітки з високим рівнем адаптованості та навчальними досягненнями – як серед дівчат, так і серед юнаків. Водночас, підлітки з ознаками девіантної поведінки, особливо юнаки, частіше мають низький або нестійкий рівень самооцінки, що може сприяти емоційній вразливості, неадекватному реагуванню на соціальні вимоги та зниженій здатності до саморефлексії.

За результатами дослідження були сформовані практичні рекомендації, які дозволили визначити ефективні напрями психопрофілактичної та корекційної роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки. Запропоновані заходи спрямовані на розвиток адекватної самооцінки, підвищення рівня емоційного самоконтролю та формування навичок конструктивного розв'язання конфліктів.

Таким чином, результати проведеного комплексного дослідження підтверджують, що девіантна поведінка підлітків є багатовимірним явищем, зумовленим взаємодією індивідуально-психологічних характеристик, особливостей емоційно-вольової сфери, рівня агресивності та самооцінки. Виявлені закономірності можуть бути використані як теоретичне та практичне підґрунтя для створення цілісних програм психокорекції та соціальної підтримки підлітків, що перебувають у зоні ризику.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Т.В. Особливості самооцінки підлітків з девіантною поведінкою. *Психологічні перспективи*. 2012. Вип. 20. С. 45–49.
2. Гаркавенко Н.В., Собкова С.І. Соціальна психологія адитивної поведінки: практичні завдання до курсу. Чернівці: ЧНУ, 2019. 248 с.
3. Карпенко К.В. Самооцінка як чинник ризику девіантної поведінки у підлітковому віці. *Проблеми сучасної психології*. 2017. Вип. 36. С. 112 – 119.
4. Пов'якель Н.І. Формування самооцінки в підлітковому віці як фактор девіантної поведінки. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 4. С. 102–108.

Ключові слова: девіантна поведінка, самооцінка, агресивність, емоційний контроль, самоконтроль, корекція.

Key words: deviant behavior, self-esteem, aggressiveness, emotional control, self-control, correction.